

Het geheim van het brood

Witte Donderdag

18 april 2019

voorgangers: Henk Baars, Paulus Gabriël, Ria Huisman

De zaaier (Vincent van Gogh - 1888)

Verantwoording

De intentie van Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Pasen is Hem herinneren. Herinneren is zijn woorden en daden in ons bewust worden, overwegen en praktiseren.

De drie thema's zijn gekozen omdat ze Jezus gedurende deze dagen karakteriseren:

Brood omdat zijn woorden en daden voor ons bestaan en leven broodnodig zijn. Olie omdat hij in zijn lijdensweg ons falen zowel blootlegt, verzorgt als geneest. Wijn omdat alles waar hij op uit is alleen verbeeld kan worden in de allerbeste wijn.

In de tent van samenkomst die met het Joodse volk meetrok door de woestijn, was altijd toonbrood, olie en wijn aanwezig. Dat was om nooit te vergeten hoe God is: de "Levende" die al zijn mensen in leven houdt, zowel met voedsel als bijbehorende Woorden.

De 12 stammen, die de hele mensheid voorstellen, stonden rond die tent van samenkomst opgesteld. De tempel van Salomon in Jeruzalem is een kopie daarvan. Jezus' onderricht vindt plaats in haar zuilengangen. Heel opvallende is, dat hij in zijn gelijkenissen, parabellen, laat blijken dat wij de eigenschappen, zoals groei en bloei en ingrediënten van brood, wijn en olie zélf kunnen belichamen. Toen bij zijn dood het voorhangsel - dat is het doek dat het heilige der heiligen afsluit van de rest - scheurde, gaf dat aan dat God in persoon van Jezus Zichzelf heeft laten zien, kennen. De tempel en haar bedienaren verloren hun functie. Het is daarom dat deze drie thema's behandeld worden rondom Pasen. Het eerste verhaal op Witte Donderdag gaat daarom over een uitzichtloze onrecht of oorlogssituatie met een weduwe en haar zoon die nog oprecht zijn. De aanpak van de profeet belicht hoe belangrijk hun oprechtheid is in een land dat zo'n miserabele staat verkeert. Het laatste verhaal is dat van Kana. Het volk is door Jezus weer in staat zelf de beste wijn voort te brengen en daar in het nieuwe Rijk van God van te genieten.

Inleiding: hoe brood, olie en wijn ons wijzen op ons zoon of dochter van God zijn

De vraag die ik mij stelde toen ik de onderwerpen brood, olie en wijn aan reikte was: “Wat hebben brood, wijn en olie ons vandaag de dag nog te vertellen?” Hoe zinvol is hun verhaal in een wereld die zoveel verdeeldheid kent, geweld, uitbuiting, moord en doodslag, valse beschuldigingen, ontfermen, stelen? Kortom, in een wereld waarin de richtlijnen om leven te bevorderen, de 10 geboden genoemd, met voeten worden getreden!? Niet in het minst 2000 jaar geleden, wat tot de reden leidde om hier samen te komen.

Waarom worden er in beide testamenten zoveel vergelijkingen overgeleverd over brood, olie en wijn? Waarom staan die producten zo centraal in Jezus Leven, in de tempel van Jeruzalem en nu hier? Is dat misschien omdat de mens zo gemakkelijk vergeet wie hij is? Brood, olie en wijn herinneren ons aan wie wij zijn, ze zetten ons aan het denken over wie we echt zijn. Maar hoe zit dat dan in elkaar?? We kunnen onszelf beter begrijpen dankzij de verhalen die dit brood, deze olie en deze wijn ons te vertellen hebben. Door die te overdenken en ze met brood en wijn mee op te eten en drinken. Vandaag kijken we alleen naar verhalen over de ingrediënten in brood. Daarbij hoef ik gelukkig niet over een nacht ijs te gaan. De vraag naar dankbaar zijn voor brood, eucharistie in het Grieks, vernerlandst tot eucharistie, werd mij in 1979 al gesteld door een groep jongeren van de Adelbertparochie in Delft. Het definitieve antwoord zal ik nooit kunnen formuleren. Ik kan hier wel enkele aanzetten geven, die ieder van ons op zijn eigen manier kan uitwerken, om samen achter de werkelijke waarde van dit brood voor ons te komen, haar geheim dus.

Bij zout:

De hoofdeigenschap van zout is van oudsher beschermen tegen bederf. Vlees dat in de tempel geofferd werd moest goed met zout uit de Dode Zee gepekeld worden tegen te snel bederven in dat warme klimaat. Te veel zout, evenals te weinig, brengt onbalans teweeg in de te bewaren producten en hun smaak. De levenskracht van het product gaat dan verloren. Vandaar de uitspraak van Jezus: “Als het zout zijn kracht verliest, waarmee zal men dan zouten?” Volgens Jezus borgt en vertegenwoordigt elke mens in zich een levenskracht, een kracht om bederf van relaties en het leven niet alleen tegen te gaan, maar ook ten goede te keren.

Bij meel:

Meel is gemalen graan, het vezel-, eiwit- en mineralen rijke bestanddeel van brood. Nodig voor de opbouw van ons lichaam. De vergelijkingen van Jezus die daarover de landbouw gaan liegen er niet om. Graan wordt gezaaid, groeit, vermenigvuldigt zich, wordt gemaaid, gedorst, gemalen en tot brood verwerkt. Alle vergelijkingen van Jezus daarover, sturen erop aan onze wijze van Leven te bevorderen, vruchtbaar te maken, te motiveren. En daardoor zijn wij in staat, een rijk op aarde te vestigen, dat de naam Goddelijk waard is. Wij worden uitgenodigd onze handen aan onze ploeg te slaan, ons graan te gaan dorsen, ons kaf van ons koren te gaan scheiden en geen stenen aan iemand te geven die om brood vraagt! M.a.w. vergelijkingen te over om ons te motiveren zelf brood voor anderen te worden.

Bij olie:

Olie bindt zich gemakkelijk aan het mengsel van meel en water en maakt het bakken van geurig en smakelijk brood mogelijk. Overgedragen op ons mensen en ons gedrag, vraagt de olie ons onder meer om als mens hetzelfde te doen: er een smaakvol en geurig leven van te maken. Dat betekent ook: samen te voegen wat nodeloos van elkaar gescheiden is, eenheid te smeden waar verdeeldheid heerst. Om vol te houden als we gemalen worden door het leven. Om te genieten van de dagen die ons gegeven zijn. Morgen zullen vier nog rijkere betekenissen van olijfolie ter sprake komen.

Bij water:

Graan gaat een lange weg met veel gedaanteveranderingen om vermalen tot meel te worden. Maar het heeft water nodig om kneedbaar deeg te worden. Ook wij gaan tijdens ons leven een lange weg met veel gedaanteveranderingen. Ook wij worden gemalen door het leven zelf, gedorst, ons kaf van ons koren gescheiden. Onze graankorrel behoort af te sterven, d.w.z. onze eigengereidheid, om honderd keer vruchtbaarder te leven dan met eigengereidheid mogelijk is. Alleen zuiver water kan zowel graan als ons doen groeien. Zuiver Water is bijbels jargon voor oprechte woorden die mensen spreken. Oprechte, betrouwbare woorden zijn namelijk te vergelijken met Gods oprechte betrouwbare, bemoedigende woorden. Jezus' gelijkenissen, parabellen zijn oprechte, betrouwbare, bemoedigende en motiverende woorden uit zijn mond. Ze nodigen ons uit om eveneens oprechte woorden te spreken, in bijbels jargon: water uit onze mond te laten stromen dat - net als hij deed - de ander met wie wij te maken hebben, doet groeien en bloeien.

Bij brood:

Derhalve is dit brood niet alleen samengesteld uit vier basisingrediënten, maar bevat het ook grondstoffen in de vorm van vergelijkingen die ons heel veel te vertellen hebben over wie wij zijn, wat onze levensopdracht is, hoe onze levensinvulling kan zijn. Kortom wat de bedoeling van ons leven is. Brood geeft ons niet alleen levenskracht maar reikt ons ook levensmoed en levensmotivatie aan. Hem herinneren in brood en wijn is niet alleen een mooie liturgie vieren. Het is boven alles tegelijkertijd zijn vergelijkingen ook serieus nemen, en die samen mét dit brood mee opeten, verwerken, ons eigen te maken. Want dan kunnen wij met al die ons hart versterkende Krachten en Begeestering, aan de slag gaan. Ook al bakken we er soms weinig van: oefening baart kunst!

Gebed

Dat achter mij in de oneindigheid van ruimte, wind en zee het heimwee naar jou nieuwe gestalte krijgt.
Jij bent het die daar op de golven schrijft en breekt het brood en drinkt de wijn.
Jij bent het die mij neerlegt in het graf op de scheidingslijn van lucht en water.

We bidden om de drenkeling in ons die telkens weer zinkt,
maar die vandaag, op dit ogenblik weer bovendrijft.
Het is tijd vandaag om in te keren, we doen wat we al zolang doen
we volgen het alfabet van liturgie, zang en tekst.
Misschien kunnen we het nu zeggen, ik geloof in je, geloof je in mij?
Die eeuwigheid is aan dit ogenblik verbonden.
Zo dadelijk kan ik je ontmoeten in een schaduw in de verte.
Het brood moet gebroken worden, het is stevig, hard en zacht tegelijk.
Wij zijn het brood, het moet gedeeld.
Amen

Lezing: [1 Kon 17:7-16](#)

In dit verhaal is de weduwe die de profeet op bezoek krijgt, zélf meel en olie, gemalen en geplet door het leven. Maar juist daardoor is zij in staat zelf brood te maken of scherper, te zijn voor de profeet die haar daarom vraagt. Zij is - ondanks het verlies van haar man door oorlogsgeweld - niet haar oprechtheid, betrouwbaarheid verloren. In bijbels jargon: uit haar mond blijft levengevend water stromen. En dat is in haar tijd ver te zoeken in haar land. Zij kan haar eigen levende watet toevoegen aan het beetje meel en olie dat haar nog rest, om er - tot er weer rechtvaardigheid in het land heerst - brood van te bakken voor wie haar bezoekt. Want haar meel en olie zullen niet opraken tot het weer rechtvaardigheid regent in het land.

Lezing: [Mt 13:1-9](#)

De geheime, voor gewone ogen niet zichtbare betekenissen, van graan zaaien en wel of niet groeien worden in dit verhaal door Jezus verduidelijkt. Hij licht ze zelfs direct na zijn vergelijking toe. De over alles heen strekkende betekenis van dit verhaal is volgens mij onder andere: wij mensen hebben richtlijnen nodig om samen te kunnen zaaien en oogsten, werken en leven. Dat inzicht komt niet van buitenaf, maar

van binnenuit, want het is al als graan in ons hart uitgezaaid. Wij weten in ons hart al wat Leven bevordert, wat wij behoren te doen. Maar we zijn dat door de waan van de dag vergeten. Wij horen niet meer wat ons hart ons ingeeft als het ons goed gaat. De oorlogsweduwe en haar zoon horen de stem van hun hart nog. Het is daardoor dat hun meel en olie nooit opraakt. Zij zaaien dat uit. Dat zaait zich honderdvoudig uit en kan zo iedereen bereiken, ook ons...

Gebed aan tafel:

Er is meer dan genoeg voor iedereen
Eten, kennis, liefde.
Leer ons weg te geven, wat we hebben
aan wie we ook maar tegenkomen.
Eten geven aan hen die honger hebben,
Kennis delen met hen die te weinig weten en vooral
leer ons onze vriendschap, genegenheid en gastvrijheid te delen.
De geur van versgebakken brood met familie en vrienden.
Iemand doet het voor, het oude gebaar van Jezus met zijn leerlingen,
Nog een keer omdat we altijd weten dat het morgen afgelopen kan zijn.
We zijn niet bang, want we zijn bij elkaar.
Het wonder zal dan gebeuren, het is zo simpel, alles wat we weggeven vermenigvuldigt zich.
Er blijft zelfs over, je zult het zien.

Voorbeden

Eeuwige,
We danken voor het brood, voedsel voor het lichaam en brood van leven, voedsel voor onze geest.
We bidden om mensen, die in goede aarde zaaien.
We bidden om de levenskracht die het graan doet ontkiemen, groeien en rijpen.
We bidden om mensen die de gave hebben ons aan te spreken met woorden die ons in beweging zetten,
zodat wij het zout der aarde worden. En de beweging zich voortzet.
We bidden om mensen, die dankbaar zijn met wat de aarde geeft en dat rechtvaardig willen delen met hen
die tekort hebben.
We delen hier iedere viering brood en wijn; een klein weerloos gebaar waarmee we willen uitdrukken dat
we bereid zijn te delen en te geven; dat we dat alleen niet kunnen, maar samen willen doen.
We bidden dat wij het visioen van gerechtigheid en brood voor allen levend houden.
We bidden in stilte voor wat ons persoonlijk bezwaart en voor de mensen die genoemd worden in het
voorbedenboek.

...

Dat wij doen wat moet gedaan:
Recht voor ieder menskind
Brood voor ieder kind van mensen
Vrede en een nieuwe wereld
En de dood zal niet meer zijn.

Amen

Zegen

Dat het meel en het zout in ons een helende werking mag hebben,
Dat ons lichaam sterk zal blijven en onze geest levendig.
In afwachting van de dingen die komen gaan zegene ons God,
die je liefheeft, die je heeft gezegend en zegenen we ook zo elkaar.